

VILNIUS UNIVERSITY

Albertas Milinis

**CRIMINAL LIABILITY FOR MURDER WITHOUT CIRCUMSTANCES AGGRAVATING
AND MITIGATING ITS GRAVITY (PART 1 ART. 129 OF THE CRIMINAL CODE)**

Summary of doctoral dissertation

Social Sciences, Law (01 S)

Vilnius, 2009

The Doctoral Dissertation was completed in 2002-2008 at Vilnius University.

Scientific Supervisor:

Assoc. Prof. Dr. Armanas Abramavičius (Vilnius university, Social Sciences, Law – 01 S)

The Doctoral Dissertation is defended at the Law Research Council of Vilnius University:

Chairman of the Council:

Prof. Habil. Dr. Vytautas Nekrošius (Vilnius University, Social Sciences, Law – 01 S)

Members:

Assoc. Prof. Dr. Armanas Abramavičius (Vilnius University, Social Sciences, Law – 01 S)

Dr. Agnė Baranskaitė (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law – 01 S)

Prof. Dr. Toma Birmontienė (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law – 01 S)

Prof. Dr. Juozas Žilys (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law – 01 S).

Opponents:

Prof. Habil. Dr. Viktoras Justickis (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law – 01 S)

Assoc. Prof. Dr. Jonas Prapiestis (Vilnius University, Social Sciences, Law – 01)

The public defence of the Doctoral Dissertation will take place at the Law Research Council at Vilnius University on the 17 of April 2009 at 3 pm in K. Jablonskis auditorium.

Adress: Saulėtekio ave. 9 (I edifice), LT-10222 Vilnius, Lietuva.

The Summary of the Doctoral Dissertation was sent on the 13th of March 2009.

The Doctoral Dissertation is available at the library of Vilnius University (Universiteto str. 3, LT-01122, Vilnius, Lithuania).

VILNIAUS UNIVERSITETAS

Albertas Milinis

**BAUDŽIAMOJI ATSAKOMYBĖ UŽ NUŽUDYMĄ BE PAVOJINGUMĄ
DIDINANČIŲ IR MAŽINANČIŲ APLINKYBIŲ (BK 129 STR. 1 D.)**

Daktaro disertacija

Socialiniai mokslai, teisė (01 S)

Vilnius, 2009

Mokslinis vadovas:

doc. dr. Armanas Abramavičius (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė – 01 S)

Disertacija ginama Vilniaus universiteto Teisės mokslo krypties taryboje:

Pirmininkas:

prof. habil. dr. Vytautas Nekrošius (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė – 01S)

Nariai:

doc. dr. Armanas Abramavičius (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė – 01 S)

dr. Agnė Baranskaitė (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė – 01 S)

prof. dr. Toma Birmontienė (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė – 01 S)

prof. dr. Juozas Žilys (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė – 01 S)

Oponentai:

prof. habil. dr. Viktoras Justickis (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė – 01 S)

doc. dr. Jonas Prapiestis (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė – 01 S)

Disertacija bus ginama viešame Teisės mokslo krypties tarybos posėdyje 2009 m. balandžio 17 d. 15 val. Vilniaus universiteto Teisės fakulteto K. Jablonskio auditorijoje.

Adresas: Saulėtekio al. 9 (I rūmai), LT-10222 Vilnius, Lietuva.

Disertacijos santrauka išsiuntinėta 2009 m. kovo 13 d.

Disertaciją galima peržiūrėti Vilniaus universiteto bibliotekoje (Universiteto g. 3, LT-01122, Vilnius, Lietuva).

TABLE OF CONTENTS

Summary of the dissertation.....	6
Conclusions and recommendations.....	17
List of author's academic publications related to dissertation.....	21
Information about the author.....	22
Reziume.....	23
Išvados ir pasiūlymai.....	31
Autoriaus disertacijos tema paskelbtų mokslinių straipsnių sąrašas.....	37
Apie autorių.....	38

S U M M A R Y

Relevance of the theme. Restoration of independence of the Republic of Lithuania on 11 March 1990 *ipso facto* represented also the beginning of the new, this time authentic Lithuanian legal system. Restoration of independence during the interwar period didn't determine cardinal reform of the legal system but only reception and adaptation of laws of other states valid by then on the territory of Lithuania because restoration of independence then didn't mean creation of completely new fundamentals of economic and social life of the society.

In 1990 the situation was different – transition from command to market economy, from police state to democratic state based on human rights and their respect, meant vital changes both in the state and society life. This is visibly reflected in the Constitution of the Republic of Lithuania (further called as “the Constitution”), which specifies necessity to create such legal system that would guarantee effective protection and defence of human rights and freedoms as one of the most significant tasks of the state.

The right to life is the essential and absolute inherent right on which realisation of every other personal right in civil, social and economic spheres depend. International documents declare a significant importance of the human right to life. The Universal Declaration of Human Rights (further called as “the Declaration”) proclaims this right as the first of all human rights and freedoms. It is specified in Art. 3 of the Declaration that everyone has the right to life, liberty and security of person. There is a regulation proclaimed in Art. 6 of the International Covenant on Civil and Political Rights that everyone's right to life shall be protected by law. Art. 2 of the European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms (further called as “the ECHR”) also states that everyone's right to life shall be protected by law and it is specified there that no one can deliberately take anyone's life.

Significance of human life is clearly revealed in national legal acts as well. It is provided in Art. 19 of the Constitution - the supreme law of our country - that the human right to life is protected by law. The state must guarantee a possibility to everyone to realise constitutional and universally recognised right to life in the very beginning of life and to become a full-fledged member of the society. One of the ways to realise such guarantee is imposition of criminal liability for killing in the Criminal Law of our country.

The state takes various measures to protect human right to life, however the highest place in the hierarchy of these measures take criminal laws regulating judicial liability for unlawful taking of human life. Upon creating a system of legal measures directed at protection of human life,

institutions having the right of legislative initiative must seek for as consistent realisation of the principle of equality of people before the law as possible and guarantee legal regulation safeguarding equal protection of life throughout the lifetime irrespective of age, state of health, sex, social position, etc.

Protecting human rights to life the criminal law criminalises certain acts and creates conditions to consider a certain personal action or inaction dangerous for a life of other person as a criminal act (a crime).

Criminal acts are a kind of law offences. They are distinguished from other offences of law because human rights and freedoms as well as other values protected and defended by the Constitution are rudely violated by committing criminal acts. The purpose of the state as a political organisation of the whole society is to safeguard human rights and freedoms and guarantee public interest thus its functions directed to the main goal, i.e. safeguarding and protecting public interests, supposes the state's duty to safeguard protection of human rights and freedoms, other good protected and defended by the Constitution of the Republic of Lithuania, efficient protection of every person and society *in corpore*. Such functional purpose of the state is also emphasised in the jurisprudence of the Constitutional Court of the Republic of Lithuania (further called as "the Constitutional Court"), which certifies that not only personal rights and freedoms, other values protected and defended by the Constitution are violated by committing criminal acts but also living conditions and a level of human life are negatively impacted, attempt are made on fundamentals of the state and society life. Thus criminality, as a negative social phenomenon, threatens not only interests of individual persons but also of all society and the state.

There are independent structural parts (chapters, articles) in the criminal laws of most states that regulate liability for criminal acts the object of which is a human being and goods and values immediately related to and inseparable from him (i.e. for crimes against human life, health, personal immunity, freedom and dignity). Not rarely just a place itself falling on crimes against a human being in the structure of the criminal law, testifies that criminal law of a lot of countries consider these human rights as the most significant and guarantees the priority protection for them. The second factor telling the significance showed by the publisher of laws to crimes against a human being and mostly against the human life is the severity of sanctions: certain kinds of murders are punishable without exceptions with the most severe sentences provided for in the Criminal Law of all states.

Most often extremely heavy felonies are the main reason through which even in criminal sentencing systems of democratic legal states e.g. of the United States of America, a death

sentence is not refused though it meets with a lot of criticism in the aspect of humanity of the right and conflict to absoluteness of human rights. An attitude to consider crimes against a human being as the heaviest crimes of extreme gravity is completely understandable because one of the main purposes of the criminal laws is protection of a human being, his values and interests, and crimes against a human being are specific because they are attempting a crime against a human being, the creation of nature, his main, inborn values.

Murder in the context of criminal acts as well as in the context of crimes against a human being is the heaviest crime of extreme gravity according to its nature and caused consequences, not only roughly violating subjective rights of the other person but altogether denying a possibility to exercise any other rights and freedoms in future. Objective and subjective attributes of *corpus delicti* (the body of crime) proclaim severity of murder and level of its gravity. It should be noted that in the Criminal Law Doctrine and judicial practice a lot of problems arise upon revealing objective and subjective attributes of murder without circumstances aggravating or mitigating its gravity by defining their content, dissociating the main body of murder from qualifying and privileging *corpus delicti*. There are rather active discussions both in theoretical and practical levels on whether *corpus delicti* of murder without qualifying and preferred attributes is not too “elastic”, able to comprise rather unlike criminal acts according to their severity, gravity, content of the subjective side.

Comprehensive analysis of attributes of the body of murder, their universal assessment as well as qualification of criminal act in the practice of courts and pre-trial investigation institutions determine realisation of a number of tasks of the state and a justice system organised by it such as equal interpretation and application of criminal laws, realisation of legality and justice, finally safeguarding protection of the inborn right to life. Avoidance to look at *corpus delicti* and elements of the criminal act more thoroughly and deeply in the level of the criminal law doctrine supposes mistakes when qualifying a crime, imposing wrong sentences for committed criminal acts and deviation from criminal liability that occurs according to the law and is applied strictly observing the principle of its purport (*nullum crimen, nulla poena sine lege*). Thus in each case *in concreto*, in order to determine legally precisely and estimate properly the culprit’s act for committing of which a criminal liability is imposed, and to impose a fair sentence, it is necessary to establish all attributes of *corpus delicti*, properly comprehend content of the standards of criminal laws, establishing liability for murder, to interpret and apply these standards equally in the practice of pre-trial investigation and courts. Publius Iuventius Celsus, one of the most famous lawyers of the Ancient Rome, has emphasised that understanding laws is far from knowing their text; it is necessary to

grasp their meaning, purpose and range of activity: *”Scire leges nos est verba earum tenere sed vim ac potestatem”* (D. 1,3,17). We think that this antique sentence completely suits for brief description of the relevancy of this dissertation study.

In short, relevance of the completed scientific investigation consists of necessity to reveal content of criminal laws regulating liability for murder without circumstances aggravating and mitigating its gravity more widely and comprehensively in the Criminal Law Science of Lithuania as well as problems of their interpretation and application.

Object of the research. The theme of this dissertation reflects also the object of scientific research consisting of murder without circumstances aggravating and mitigating its gravity as well as theoretical and practical problems of qualifying this criminal act.

Subject of the research. Subject of the dissertation research – analysis of the body of murder without circumstances aggravating and mitigating its gravity provided for in Part 1 Art. 129 of the Criminal Code of the Republic of Lithuania (further called as “the CC”) as well as analysis of theoretical and practical problems that arise upon qualifying these criminal acts.

Aiming to analyse subject of the dissertation consequently and comprehensively there is a general description of crimes against human life presented, comprising analysis of the concept of crimes against human life in the context of national law, laws of individual foreign states and international law as well. Comparative aspect is significant with the respect that there is not the only and unambiguous answer to the question what cases of taking human life are considered as murder from the point of view of criminal laws of different states and from a position of opinions expressed in the doctrine of the criminal law. Through this reason a great attention in the dissertation is given to the concept of the murder without circumstances aggravating and mitigating its gravity, comprehensive reveal of which won't be possible without studying criminal laws regulating liability for this criminal act in Lithuania, historical development of criminal liability for murder and failing to discuss different kinds of murders for committing of which there is a liability provided in the criminal law.

Revealing content of the concept of crimes against human life and specifically the concept of murder a great attention is paid to such problematic aspects as a conception of life, problems of determining moments of beginning and end of human life and a system of crimes against human life, consolidated in the valid Criminal Code and in criminal laws of some foreign states.

It won't be possible to carry out the chosen dissertation research without a comprehensive analysis of all elements of the body of unlawful deliberate killing of a human being (murder) thus there is an object of the investigated crime and a victim, objective party, subject and subjective party

discussed separately in the research, features of criminal legal regulation of foreign states are reviewed in the comparative aspect and also certain specific examples from judicial practice are given.

The subject of the dissertation study is immediately related to the main body of murder (murder without circumstances aggravating and mitigating its gravity provided for in Part 1 Art. 129 of the CC of the Republic of Lithuania) thus it is tried in the dissertation to systemise all criminal acts sufficiently different in their motivation qualified by the institutions of pre-trial investigation and judicial practice according to the said article of the CC and to divide them into different kinds. On the other hand, identification of the body of murder without circumstances aggravating and mitigating its gravity is not possible without finding out what murder cases are considered heavier or easier than the main body. Besides, attention should be drawn to the fact that attributes qualifying and preferring the crime are not equal in the criminal law of different states and this also determines a different concept of murder without circumstances aggravating and mitigating its gravity. With this aim in view attributes qualifying this criminal act are comprehensively reviewed in the research, conditions of incriminating these attributes on the guilty person are revealed and also problems occurring in the law application practice related to that are raised and also ways of their solution are suggested reasoned by positive examples from the judicial practice and criminal law doctrine. With the same aim in view attributes preferring murder are also analysed in the dissertation.

Except of analysis of laws regulating liability for murder, the subject of the research consists of the topic of judicial practice in murder cases. The Criminal Process Code of the Republic of Lithuania (further called “the CPC”) assigns murder cases to Regional Courts for hearing in first instance as felony cases (Part 1 Art. 225 of the CPC). Depending on that, practice of all five regional courts of the Republic of Lithuania in murder cases (namely Vilnius, Kaunas, Klaipėda, Šiauliai and Panevėžys) was collected and analysed upon starting to prepare doctoral dissertation in 2002¹. The focal attention was given to those criminal cases where questions of re-qualification of the act were raised in the stage of proceedings and problems related to dissociation of murder without circumstances aggravating and mitigating its gravity from qualifying and privileging *corpus delicti*. In order to analyse judicial practice, a questionnaire was prepared and distributed to all judges of regional courts asking to provide information about murder cases occurred in their practice where

---

¹ It was familiarised with material of 400 criminal cases in total heard at first instance in regional courts, where people were charged with committing murders.

² Taking into consideration that in given cases solution of certain legal problems is revealed in the documents of the Cassation Court, a case number given by LSC but not the one from the court of first instance is specified upon giving examples from judicial practice.

there were difficulties in qualifying a criminal act, determining one or another attribute of the body of crime in the act of the culprit. Having summarised the results of the questionnaire the valuable information was received on the grounds of which conclusions were drawn about social characteristics of the accused, and a victim in murder cases, most common ways, motives, purposes, etc. of committing a crime. It was gone deep into practice of the Supreme Court of Lithuania (further called “the SCL”) in hearing murder cases following the cassation procedure, attention was directed towards the cases when, decisions in murder cases of the courts of first instance or courts of appeal were changed through incorrect qualification of criminal act, improper sentencing etc. after hearing of the case in accordance with the cassation procedure.²

Delimitating the subject of the dissertation research it is necessary to certify that unlawful deliberate taking of human live may not just form the body of murder but also be an attribute of a number of other criminal acts, that fall under categories of crimes against humanity (genocide), war crimes (inhuman treatment of people forbidden by International Law, killing of people, who are protected by International Humanitarian Law), crimes against the state (atentate), against public security (e.g. act of terror). Killing as an attribute of the body of other criminal acts will not be analysed in the given dissertation because the said *corpora delicti* can make a research subject of a separate dissertation.

Goal of the research. The goal of this research is to reveal a concept of murder without circumstances aggravating and mitigating its gravity where punishment is imposed in accordance with Part 1 Art. 129 of the CC of the Republic of Lithuania, to analyse attributes of this criminal act, *to raise theoretical and practical problems of qualification of the analysed criminal act and to make proposals for solution of these problems.*

Tasks of the research. In order to reach the goals of the research the following tasks are raised:

- to reveal the concept, essence and system of crimes against human life;
- to reveal the concept of murder in the criminal laws of Lithuania and foreign states;
- to discuss aspects of historical development of criminal liability for murder;
- to carry out comprehensive analysis of the body of murder. In order to realise this task an object, subject (a victim), objective foresight, subject and subjective foresight of a murder are analysed separately;
- to dissociate murder without circumstances aggravating and mitigating its gravity (the

body

of murder) from other interfacing *corpora delicti*;

- to analyse attributes qualifying murder that aggravate liability for committing the criminal act;
- to analyse attributes preferring murder that mitigate liability for committing the criminal act;
- to carry out a comparative study of regulating liability for murder with similar legal standards provided for in criminal laws of other foreign states;

Defended statements:

1. Murder is always unlawful deliberate taking of another person 's life.

Manslaughter is not considered as murder aiming to emphasize less gravity of this act. Besides, this act differs from the crime provided in Art. 129 of the CC with its main corpore delicti (form of guilt).

2. One of the elements of the body of murder provided in Part 1 art. 129 of the CC of the Republic of Lithuania - the object is considered to be a human life which is treatable not only as a natural biological process of existence of a human being but as a certain part of social relations existing in the society.

3. It is suggested to stick to the following criterion for establishment of an initial moment of a human life: an initial moment of a human life should be considered a complete separation of a baby from the mother's venter (irrespective of whether a navel-cord is cut or placenta has separated) and when breathing or other signs – heart beating, pulsation of the naval-cord are noticed or when there is muscle tonus. Thus when killing of newborn is committed at the initial moment of its life determined by the author, there is a corpus delicti in the said act. If a baby was born without any signs of life but its mother or other people think that he was born alive then the act intended for taking life is to be qualified as an attempt to murder.

4. A moment of human death should be considered complete and irreversible end of all brain activity (including brain stem) when this is irreversibly stated following the order provided for in legal acts. Only irreversible death of all brain makes grounds to state a person's death.

5. Analysis of the judicial practice of imposing sentences for murder shows that upon imposing sentences for murders not always gravity of the act is assessed correctly, sometimes incorrect interpretation of the standards of the CC that regulate imposing of sentences occur.

Improper assessment of circumstances of the specific murder case presumes imposition of incorrect sentence.

Sources of the research. The main sources of the research is the Constitution of the Republic of Lithuania, Criminal Code of the Republic of Lithuanian and other laws and legal acts, international legal acts and legal acts of the European Union, literature on the criminal law and criminology in Lithuanian language and languages of other foreign states. There are decisions of the Constitutional Court of the Republic of Lithuania, decisions of the Senate of the Supreme Court of Lithuania (further called as “SCL”) related to the analysed topic used in the research. Upon writing the dissertation legal acts of the Grand Duchy of Lithuania, interwar and soviet periods were used as well as special literature, works of the specialists in the criminal law doctrine from foreign countries and examples from the judicial practice for substantiation of theoretical propositions.

Upon analysing the object of the research and in order to achieve the said goals mostly works by A. Abramavičius, G. Švedas, J. Prapiestis, J. Nocius, A. Pėstininkas, K. Jovaišas, A. Klimka, R. Drakšas, A. Drakšienė, V. Piesliakas, R. Aliukonienė, A. Schönke, H. Schröder, R. Card, J.C. Smith, B. Hogan, J. Pradel, S.V. Borodin, M.D. Shargorodsky, V.N. Kudriavcev, N.I. Zagorodnikov, E.F. Pobegailo, V.F. Karaulov, A. Marek, K. Daszkiewicz, and studies by other researche.

Methods of the research. The following complex of the scientific research methods was employed upon realising the raised tasks of the dissertation: historical, logical-analytical, systemic analysis, comparative and linguistic.

Historical method was applied seeking to reveal how a murder and attributes describing it were interpreted in different epochs, social and state formations, how the system of crimes against human life and a concept of murder varied and evolved in the national law of Lithuania.

Logical-analytical method was applied upon finding out a content of legal standards, summarising and drawing conclusions. Most of the propositions contained herein are checked by presenting additional substantiating statements.

Method of systemic analysis was applied upon dealing with problems that are impossible to solve without taking into consideration systemic connections of criminal law.

Variety of a concept of murder was revealed with the help of comparative method as well as features of the system of crimes against life existing in criminal laws of different foreign states. This method is used also to compare analysed things in the doctrines of Lithuanian and foreign criminal law.

The linguistic method was employed for comparing attributes of the *corpus delicti* of murder without circumstances aggravating and mitigating its gravity to the attributes *corpore delicti* of interfacing criminal acts also for analysis of the meaning of analogous concepts used in specific article of the CC.

Novelty of the research. Having realised reform of Criminal Law in Lithuania and after coming into force of the new CC of the Republic of Lithuania on 1 May 2003 a new concept of murder was finally consolidated which differs from the one previously valid in criminal legislation. First time after coming into force of the CC of the Republic of Lithuania composition of murder without circumstances aggravating or mitigating its gravity is thoroughly and complexly analysed in the dissertation.

Issues regulating murder without circumstances aggravating or mitigating its gravity analysed in this dissertation were studied rather broad-brushedly in the Criminal Law Doctrine of Lithuania till now, for instance by the scientist of the Institute of Law, Dr. Karolis Jovaiša or more orienting towards didactic goals as in the work of the Lector Juozas Nocius from the Faculty of Law of Vilnius University “Crimes against human being”.

Crimes against human life as well as a murder without circumstances aggravating or mitigating its gravity were analysed rather thoroughly by not a few representatives of criminal law from other states: J. Klotter, P.H.Robinson - in the US; R. Card, W. Cairns, Mc Kean, J.C. Smith, B. Hogan – England; W.Jeondidier. R.Merle, A.Vitu, J.Pradel – in France; A.Schonke, H. Schroder, J. Wessels – in Germany; N.I. Zagorodnikov, M.D. Shargorodsky, S.V. Borodin, E.F. Pobegailo, V.I. Tkachenko, V.F. Karaulov et al. – in Russia; K. Daszkiewicz, A.Marek et al. – in Poland. Besides attributes of the body of murder without circumstances aggravating or mitigating its gravity were analysed in course books of a special part of Criminal Law of Lithuania and foreign states as well as in official comments of criminal legislation. On the other hand admitting contribution of foreign authors in analysing issues of liability for murder without circumstances aggravating or mitigating its gravity it is necessary to consider the fact that criminal legislation of every state except of general goals, principles and tendencies of criminal law also reflects features of national legal system, attitudes of national law doctrine. In our opinion it is necessary to look at the body of murder without circumstances aggravating or mitigating its gravity, the problems of qualifying this criminal act as well as features of criminal liability for the said act through the prism of Lithuanian criminal legislation and judicial practice, herewith also referring to and comparing with the experience of foreign states. This is expedient also through the reason that a major part of Lithuanian scientific

literature on the analysed subject was prepared prior to coming into force of the new CC of the Republic of Lithuania.

Attributes qualifying murder without circumstances aggravating or mitigating its gravity as well as other kinds of murders are discussed in decisions of the Senate of the SCL however scientific works analysing particular attributes of the body of murder are very few.

Any reform of law and especially the one realised in such relatively stable and little changing branch of law as the Criminal Law, determines certain difficulties related to application of new laws and qualification of crimes according to them. It takes time to form an appropriate uniform practice of courts and institutions of pre-trial investigation thus first of all new legal standards are interpreted and recommendations of their application are formulated in the Law Doctrine. Purpose of this research consists of analysis of one of the most severe crimes of particular gravity – murder without circumstances aggravating or mitigating its gravity in the new CC of the Republic of Lithuania.

Practical significance of the research. Practical significance of the dissertation is that this research can be used as a methodical measure by subjects applying standards of criminal law in their activities: officials of pre-trial investigation, prosecutors, judges and other practicing lawyers. It is supposed that it would facilitate a process of qualifying acts which make an attempt on somebody's life, would simplify dissociation of interfacing bodies of crimes against human life, and would enable avoidance of mistakes that are most often met while solving issues related to qualifying of murders. Features regulating liability for murder in criminal legislation of foreign states and progressive tendencies, conclusions drawn by the author as well as proposed suggestions could be taken into consideration in the process of creating laws, upon correcting legal standards providing criminal liability for murder without circumstances aggravating or mitigating its gravity by national legislator. A part of the dissertation material related to analysis of elements of the body of murder and dissociation of separate kinds of murders can be treated as a comment of articles in Chapter XVII of the valid CC of the Republic of Lithuania. Moreover, the doctoral dissertation could also be used for lecturing a course of a special part of Criminal Law for university students and students of higher schools as well as for comparative law studies in the field of criminal material law.

Approval of the research results. The author has prepared three articles published in Lithuanian journal of research publications "Law" where he has introduced the most significant aspects of the research and main conclusions.

Structure of the study. The structure of this study was determined by the goals of the research. The dissertation consists of the introduction, four recitation – investigative parts consisting

of seventeen inter-relative and complementary chapters as well as conclusions and proposals formulated as the result of the research. The end of the study contains a list of sources used for the research and a list of author's academic publications related to the subject of dissertation.

CONCLUSIONS AND RECOMMENDATIONS

1. Murder is always a deliberate and illegal act. It is considered that unintended killing is not regarded as murder in order to emphasize smaller gravity of such act, and such a position is substantiated. Besides, this act differs from the one specified in the article 129 of the Criminal Code by the main features of the things that constitute the crime (form of guilt). Such conception should not be criticized, however it should be noted that sometimes the excess term “willful murder” is used in the sentences of the trials.

2. When the issue of the subject of murder is being discussed, the opinion that treats the human life in the complex mode should be the most rational and comprehensive, i.e. not just as the subjective right that is protected by legal norms, but also as an independent biological, spiritual and social value.

The subject of murder is a person, thus usually not the concept of the “subject”, but of the “victim” is used. The person being killed is to be alive, physiologically functioning, already born and still not dead.

3. Although the starting point of the human life is widely discussed, but it is still related to certain criteria of vitality and does not depend on the fact whether the fetus is malformed or not. The legal literature distinguishes three main theories on the starting points of human life so far, i.e. the person has life from the very moment when the fetus was conceived, from certain development moment of the fetus, or from the moment of birth. Each theory has its advantages and disadvantages, they supplement each other, but there is no sole theory that would be universal and suitable to determine the starting point of the life.

4. It is suggested to regard the initial moment of human life as the complete separation of the baby from the mother’s womb, and it does not depend, whether the umbilical cord was cut, the placenta has separated, or the respiration was noticed together with other vital features – heartbeat, pulsation of the umbilical cord or muscular movement. In such a case if the baby is murdered during the initial life moment defined by the author, the act constitutes a crime. If the baby was born without vital signs, but the mother or other persons thinks that it was born alive, then the act, by which the life is attempted to be taken, shall be qualified as an attempt to kill.

5. The moment of human death shall be considered the moment when all the encephalic (including the stem) functions are discontinued completely and irreversibly, and when such

irreversibility is stated in the legal order. It should be noted that only the irreversible death of all the brains forms the ground to state the human death.

6. Within the context of the conception of murder, when the relation between the main (without the circumstances aggravating and mitigating gravity) and qualified constitution of willful murder is discussed, it should be noted that there are such states, the criminal laws of which leave the qualification of the said acts to the discretion of the court examining that criminal case, and the criminal laws do not contain any guidelines at all, which would help to separate these two constitutions of the crimes.

7. The theory of the criminal law often calls the murder without the circumstances increasing or reducing its gravity a murder without aggravating or mitigating circumstances. In the author's opinion, such definition is not completely correct because in practice there are no crimes, which would not have any circumstances mitigating or aggravating liability. It would be more advisable to call it a murder without the circumstances mitigating or aggravating its gravity or a murder without the features qualifying and privileging the criminal liability of the perpetrator.

8. The privileged murder is the sort of murder, when the additional features reducing the gravity of the act are included into the main constitution of the crime. It should be noted that the criminal codes of certain countries (e.g., French CC) do not determine such sorts of murders.

The qualified murder is the sort of murder when the additional features increasing the gravity of the act are included into the main constitution of the crime. It should be said that certain countries have very big differences between the murder without the circumstances mitigating or aggravating its gravity and the qualified murder, thus when the gravity of the latter is stressed, another term is used to define it.

9. Murder out of jealousy, revenge or other incentives resulting from personal relations of the perpetrator and victim is qualified, according to the Criminal Code, art. 129 p. 1. It is possible to speak about this sort of murder without the circumstances mitigating or aggravating its gravity only when there are no features of the crime specified in the Criminal Code of the Republic of Lithuania, art. 129 p. 2 clause 10, i.e. when the perpetrator revenges because of the performance of official or civil duties of the victim, the decisions he has made not for the benefit of the perpetrator, etc.

10. When the murder is qualified, according to the Criminal Code, art. 129 p. 2 clause 2 (murder of the helpless person), it is important that the victim was in helpless condition and the perpetrator used this to kill him. The reasons that have caused the helpless condition of the victim

are not important for the qualification. They could be taken into consideration only when the sentence is individualized.

11. When the perpetrator murders several persons not at the same time and the unanimous intention is not proved, each murder is qualified separately following the Criminal Code of the Republic of Lithuania, art. 129 p. 1. In such a case we can discuss a problem, whether this feature qualifying the murder should not be interpreted wider, namely the act should be qualified as the qualified murder also when there is no unanimous criminal intention because the practical problems arise when several persons are killed, and in absence of unanimous criminal intention and other features qualifying the murder, the act of the perpetrator is qualified as the murder without the circumstances mitigating or aggravating its gravity, according to the CC RL art. 129 p. 1.

12. The murder by sordid intentions could be committed by direct or indirect intention. The necessary feature of the subjective side in case of the discussed crime is sordid motives, which should have been formed before the crime or could appear during the attempted murder of another person. If the perpetrator formed the plan and implemented it after the victim had been murdered, the act should be qualified, according to the CC art. 129 part 1 (if no other qualifying features are present) and according to certain CC articles that regulate criminal liability to property (e.g. theft, robbery, etc.).

13. In practice when the murders caused by omission are qualified, the issue of the determination of guilt is very important. The murder is a deliberate crime, thus in order to prosecute for murder it is necessary to determine that the perpetrator, who omits to act (does not perform his duty) understands that the victim is going to die because of such omission and endeavors for such circumstances (direct intention) or consciously allows them arise even if he does not strives for them (indirect intention).

14. The death of the person is the obligatory consequence constituting a murder. In such a way only the causation of the human death means that the murder is complete.

15. The death of the victim should be the regular and not the incidental result of the perpetrator's act. When the question of the presence of the causality is discussed, it is necessary to determine that only the acts caused by the perpetrator resulted and conditioned the consequences. Usually this circumstance is determined on the basis of the conclusion of forensic specialist or expert about the cause of the victim's death.

16. The precedents are formed in such a way that if several persons have used violence against the victim, who died because of total injuries, the all the persons, who have caused bodily injuries, shall be liable, according to the CC article 129 part 1. If one or several injuries have caused

the death of the victim and it is determined that not all persons have used violence with the intention to kill, then only the persons, who made the bodily injuries that resulted in death of the victim, shall be liable for the murder. However if the victim's death was caused by one injury, but it was determined that several persons had used violence and its character and intensity testify the intention to kill or the undefined intention that covers also the taking of life, then not only the persons, who made the bodily injuries that resulted in death of the victim, but also the persons, who were directly participating in the killing process, are liable for the murder.

17. The author considers that the contemporary intellectual development of the adolescent, his emotional and social maturity allow him perceiving quite early the special reprehensibility and malignancy of the murder and some crimes to human health (grievous bodily harm), thus it would be meaningful to discuss whether the persons under 14 years old should not be held criminally liable for murders and grievous bodily harm. It is recommended to discuss the question regarding the determination of the limit of 12 years for the criminal acts specified in the CC arts. 129 and 135 p. 2 d. 3, 6, 7 and 9.

18. When the cases of willful murder are qualified, it is especially important to determine the contents and direction of the perpetrator's intention. When the criminal investigation determines that the perpetrator's intention is direct, defined and directed to the killing of other person, but the smaller harm has been caused actually, i.e. the health of the victim has been harmed, then the perpetrator's act should be qualified as the attempt to murder, because his intention was to achieve such consequences. When the direct undefined intention is present, the act should be qualified, according to the formed consequences – as a murder or bodily harm.

19. According to the analysis of the precedents of sentences, the gravity of the act and personality of the perpetrator are not always evaluated correctly, the facts of minority are given prominence, and sometimes the CC norms regulating the sentencing are interpreted incorrectly. Thus the improper evaluation of the aforementioned circumstances forms preconditions for incorrect sentence for certain murder.

**LIST OF AUTHOR'S ACADEMIC PUBLICATIONS
RELATED TO DISSERTATION**

1. *Milinis A. Nužudymo kvalifikavimo problemos teismų praktikos pavyzdžiu (The Problems of Qualifying Murders Following Judicial Practice) // Teisė. 2003. Nr. 48 (Law. 2003. Vol. 48);*
2. *Milinis A. Nužudymo samprata Europos Sąjungos valstybių narių baudžiamojoje teisėje (The Concept of Murder in the Criminal Law of the Member States of the European Union) // Teisė. 2006. Nr. 59 (Law. 2006. Vol. 59);*
3. *Aliukonienė R., Milinis A. Kitų žmonių gyvybei pavojingas būdas kaip nužudymo, sunkaus ir nesunkaus sveikatos sutrikdymo kvalifikuojamasis požymis (Method Dangerous to Lives of Other People as a Qualifying Attribute of Murder, Heavy and Light Body Injury // Teisė. 2006. Nr. 59 (Law. 2006. Vol. 59).*

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Albertas Milinis was born on 8 October 1957 in Panevėžys district.

Education:

1975: graduated from Ramygala Secondary School in Panevėžys district.

1975 -1980: studies at Vilnius University, Faculty of Law, acquired the lawyer's qualification.

2002-2009: extramural Doctoral studies at Vilnius University, Faculty of Law, Department of Criminal Law.

Academic training:

2003 – 2005: Lomonosov Moscow State university, Faculty of Law,

2006 – 2009: Saint-Petersburg State university, Faculty of Law.

Professional experience:

1980-1983: a senior consultant of law propaganda and legal education of citizens office in the Ministry of Justice.

1983-1995: a judge of Kaunas District Court, the Chairman of the Court since 1987.

Since 1995 till now - Kaunas Regional Court, a judge, the Chairman of the court.

Other activities:

A member of Lithuanian Council of Judges.

A member of the Lithuanian Association of Judges and a Vice-chairman of the Lithuanian Association of Judges since 2000.

REZIU ME

Temos aktualumas. Lietuvos Respublikos Nepriklausomybės atkūrimas 1990 m. kovo 11 d. *ipso facto* reiškė ir naujos, šį kartą autentiškos Lietuvos teisinės sistemos kūrimo pradžia. Nepriklausomybės atkūrimas tarpukario laikotarpiu savaime nesąlygojo kardinalios teisės sistemos reformos, o tik iki tol Lietuvos teritorijoje galiojusių kitų valstybių įstatymų recepavimą ir pritaikymą, kadangi Nepriklausomybės atkūrimas anuomet nereiškė visiškai naujų visuomenės ekonominio –socialinio gyvenimo pagrindų sukūrimo.

1990 m. situacija buvo kitokia – perėjimas nuo komandinės prie rinkos ekonomikos, nuo policinės prie demokratinės valstybės, pagrįstos žmogaus teisėmis ir jų gerbimu, reiškė esminius pokyčius tiek valstybės, tiek visuomenės gyvenime. Tai akivaizdžiai atsispindi ir Lietuvos Respublikos Konstitucijoje (toliau tekste – LR Konstitucija), kuri vienu iš reikšmingiausių valstybės uždavinių laiko būtinumą sukurti tokią teisinę sistemą, kuri užtikrintų efektyvią žmogaus teisių ir laisvių apsaugą bei jų gynimą.

Teisė į gyvybę – svarbiausia ir absoliuti prigimtinė žmogaus teisė, nuo kurios visiškai priklauso kitų asmeninių teisių įgyvendinimas pilietinėje, politinėje, socialinėje ir ekonominėje srityse. Svarbi reikšmė žmogaus teisei į gyvybę yra teikiama tarptautiniuose dokumentuose. Visuotinė žmogaus teisių deklaracija (toliau tekste - Deklaracija) šią teisę iškelia į pirmąją vietą tarp kitų teisių ir laisvių. Deklaracijos 3 straipsnyje nurodoma, kad kiekvienas žmogus turi teisę į gyvybę, laisvę ir asmens neliečiamybę. Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto 6 straipsnyje įtvirtinta nuostata, kad kiekvienas žmogus turi teisę į gyvybę, kurią saugo įstatymas. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau tekste - EŽTK) 2 straipsnyje taip pat įtvirtinta įstatyminė teisės į gyvybę apsauga ir nurodoma, jog negalima tyčia atimti niekieno gyvybės.

Žmogaus gyvybės svarbą aiškiai atskleidžia ir nacionaliniai teisės aktai. Pagrindinio mūsų šalies įstatymo – LR Konstitucijos 19 straipsnyje teigiama, kad žmogaus teisę į gyvybę saugo įstatymas. Valstybė jau pačioje žmogaus gyvenimo pradžioje privalo užtikrinti galimybę įgyvendinti konstitucinę bei visuotinai pripažintą teisę į gyvybę ir tapti pilnaverčiu visuomenės nariu. Vienas iš tokio užtikrinimo būdų yra baudžiamosios atsakomybės už gyvybės atėmimą nustatymas mūsų šalies baudžiamuosiuose įstatymuose.

Saugodama žmogaus teisę į gyvybę, valstybė imasi įvairių priemonių, tačiau aukščiausią vietą šių priemonių hierarchijoje užima baudžiamieji įstatymai, reglamentuojantys juridinę

atsakomybę už teisei prieštaraujantį gyvybės atėmimą kitam asmeniui. Kuriant teisinių priemonių, nukreiptų į žmogaus gyvybės apsaugą sistemą, įstatymų leidybos iniciatyvos teisę turinčios institucijos privalo siekti kuo nuoseklesnio asmenų lygybės įstatymui principo įgyvendinimo ir garantuoti teisinį reguliavimą, užtikrinantį vienodą gyvybės apsaugą per visą žmogaus gyvenimą, nepriklausomai nuo amžiaus, sveikatos būklės, lyties, socialinės padėties ir pan.

Saugodamas žmogaus teises į gyvybę, baudžiamasis įstatymas kriminalizuoja atitinkamas veikas ir sudaro sąlygas kito žmogaus gyvybei pavojingą asmens veikimą ar neveikimą laikyti nusikalstama veika (nusikaltimu).

Nusikalstamos veikos – tai viena iš teisės pažeidimų rūšių. Nuo kitų teisės pažeidimų jas skiria tai, jog nusikalstamomis veikomis itin šiurkščiai pažeidžiamos žmogaus teisės ir laisvės, kitos LR Konstitucijos saugomos ir ginamos vertybės. Valstybės, kaip visos visuomenės politinės organizacijos, paskirtis – užtikrinti žmogaus teises ir laisves, garantuoti viešąjį interesą, todėl jos funkcijos, nukreiptos į pagrindinį tikslą - visuomenės interesų garantavimą ir apsaugą, suponuoja valstybės pareigą užtikrinti žmogaus teisių ir laisvių, kitų LR Konstitucijos saugomų ir ginamų gėrių, veiksmingą kiekvieno žmogaus ir visuomenės *in corpore* apsaugą. Tokią funkcinę valstybės paskirtį savo jurisprudencijoje akcentuoja Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (toliau tekste – LR Konstitucinis Teismas), kuris pažymi, jog nusikalstamomis veikomis ne tik pažeidžiamos asmens teisės ir laisvės, kitos Konstitucijos saugomos ir ginamos vertybės, bet ir daromas neigiamas poveikis gyvenimo sąlygoms, žmonių gyvenimo lygiui, kėsinama į valstybės ir visuomenės gyvenimo pagrindus. Taigi, nusikalstamumas, kaip neigiamas socialinis reiškinys, sudaro grėsmę ne tik atskirų asmenų, tačiau ir visos visuomenės bei valstybės interesams.

Daugumos valstybių baudžiamuosiuose įstatymuose esama savarankiškų struktūrinių dalių (skyrų, skirsnių), kuriuose reglamentuojama atsakomybė už nusikalstamas veikas, kurių objektas - pats žmogus, ir nuo žmogaus kaip būtybės neatskiriama betarpiškai su juo susiję gėriai, vertybės. Tai nusikaltimai žmogaus gyvybei, sveikatai, asmens neliečiamumui, laisvei, orumui). Neretai vien pati vieta, kuri nusikaltimams žmogui tenka baudžiamojo įstatymo struktūroje, byloja, jog daugumos šalių baudžiamoji teisė šias žmogaus teises laiko svarbiausiomis ir laiduoja joms prioritetinę apsaugą. Antrasis faktorius, bylojantis apie nusikaltimams žmogui, o labiausiai – žmogaus gyvybei įstatymų leidėjo teikiamą svarbą – tai sankcijų griežtumas: atskiros nužudymų rūšys be išimties visų valstybių baudžiamojoje teisėje yra baudžiamos pačiomis griežčiausiomis bausmėmis.

Dažniausiai ypač sunkūs nužudymo atvejai yra pagrindinė priežastis, dėl kurios net ir demokratiškos bei teisinių valstybių, kaip, pavyzdžiui, Jungtinių Amerikos Valstijų, kriminalinių bausmių sistemoje nėra atsisakoma mirties bausmės, kas teisės humanizmo aspektu susilaukia daug

kritikos ir prieštarauja žmogaus teisių absoliutumui. Nuostata laikyti nusikaltimus žmogui sunkiausiais ir pavojingiausiais nusikaltimais visiškai suprantama, nes viena pagrindinių baudžiamųjų įstatymų paskirčių yra žmogaus, jo vertybių ir interesų apsauga, o nusikaltimai žmogui ypatingi tuo, kad jais kėsinama į žmogų, kaip gamtos kūrinį, jo pagrindines, įgimtas vertybes.

Nužudymas tiek nusikalstamų veikų, tiek ir nusikaltimų žmogui kontekste pagal savo prigimtį ir sukeltus padarinius yra sunkiausias ir pavojingiausias nusikaltimas, ne tik grubiai pažeidžiantis subjektnes kito žmogaus teises, tačiau apskritai paneigiantis galimybę naudotis bet kokiomis kitomis teisėmis ir laisvėmis ateityje. Apie nužudymo sunkumą bei pavojingumo laipsnį byloja objektyvūs ir subjektyvūs nusikaltimo sudėties požymiai. Šia prasme pažymėtina, jog baudžiamosios teisės doktrinoje bei jurisdikcinėje praktikoje kyla nemažai problemų atskleidžiant objektyvius ir subjektyvius nužudymo bei jo pavojingumą didinančių ar mažinančių aplinkybių požymius, apibrėžiant jų turinį, atribojant pagrindinę nužudymo sudėtį nuo kvalifikuotų ir privilegijuotų sudėčių. Tiek teoriniame, tiek praktiniame lygmenyje gana aktyviai diskutuojama apie tai, ar nužudymo bei jo pavojingumą didinančių ir mažinančių aplinkybių sudėtis nėra pernelyg „elastinga,“ gebanti apimti pagal sunkumą, pavojingumą, subjektnės pusės turinį, pakankamai nevienodas nusikalstamas veikas.

Išsamus nužudymo sudėties požymių tyrimas, vieningas jų vertinimas bei nusikalstamos veikos kvalifikavimas teismų bei ikiteisminio tyrimo institucijų praktikoje sąlygoja visą eilę valstybės bei jos organizuojamos teisėsaugos sistemos uždavinių, tokių kaip vienodas baudžiamųjų įstatymų aiškinimas bei taikymas, teisėtumo ir teisingumo įgyvendinimas, pagaliau ir prigimtinės teisės į gyvybę apsaugos užtikrinimas. Vengimas nuodugniau ir plačiau pažvelgti į šios nusikalstamos veikos sudėtį ir jos elementus baudžiamosios teisės doktrinos lygmenyje, suponuoja nusikaltimų kvalifikavimo klaidas, neteisingų bausmių už padarytas veikas paskyrimą bei nukrypimą nuo baudžiamosios atsakomybės, atsirandančios pagal įstatymą ir taikomos griežtai prisilaikant jo prasmės (*nullum crimen, nulla poena sine lege*), principo. Taigi kiekvienu atveju *in concreto*, norint teisiškai tiksliai nustatyti ir teisingai įvertinti kaltininko veiką, už kurios padarymą kyla baudžiamoji atsakomybė, ir paskirti teisingą bausmę, būtina nustatyti visus nusikalstamos veikos sudėties požymius, teisingai suvokti baudžiamųjų įstatymų normų, nustatančių atsakomybę už nužudymą, turinį, vienodai interpretuoti bei taikyti šias normas ikiteisminio tyrimo bei teismų praktikoje. Vienas žymiausių senovės romėnų teisininkų – Publijus Juvencijus Celsas yra pabrėžęs, jog išmanyti įstatymus toli gražu nereiškia žinoti jų tekstą, tačiau reikia perprasti prasmę, paskirti bei veikimo ribas: „*Scire leges nos est verba earum tenere sed vim ac potestatem*“ (D. 1,3,17).

Manome, jog ši antikinė paremija visiškai tinka ir siekiant glaustai apibūdinti šio disertacinio darbo temos aktualumą.

Trumpai tariant, atlikto mokslinio tyrimo aktualumą sudaro būtinumas Lietuvos baudžiamosios teisės moksle plačiau ir išsamiau atskleisti baudžiamųjų įstatymų, reglamentuojančių atsakomybę už nužudymą be jo pavojingumą didinančių ir mažinančių aplinkybių turinį, jų aiškinimo ir taikymo problematiką.

Tyrimo objektas. Disertacinio darbo temoje atsispindi ir mokslinio tyrimo objektas, kurį sudaro nužudymas be jo pavojingumą didinančių ir mažinančių aplinkybių bei šios nusikalstamos veikos teorinės ir praktinės kvalifikavimo problemos.

Tyrimo dalykas. Disertacijos tyrimo dalykas – nužudymo be jo pavojingumą didinančių ir mažinančių aplinkybių, numatyto Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau tekste – LR BK) 129 str. 1 d., sudėties analizė bei teorinių ir praktinių problemų, kylančių kvalifikuojant šias nusikalstamas veikas, tyrimas.

Turint tikslą nuosekliai ir visapusiškai išanalizuoti disertacijos dalyką, joje pateikiamas bendrasis nusikaltimų žmogaus gyvybei apibūdinimas, apimantis nusikaltimų žmogaus gyvybei sampratos analizę tiek nacionalinės, tiek atskirų užsienio valstybių bei tarptautinės teisės kontekste. Lyginamasis aspektas reikšmingas tuo požiūriu, jog į klausimą, kokie gyvybės atėmimo atvejai yra laikomi nužudymu, nėra vienintelio ir vienareikšmiško atsakymo, žvelgiant tiek iš atskirų valstybių baudžiamųjų įstatymų, tiek ir iš baudžiamosios teisės doktrinoje reiškiamų nuomonių pozicijos. Dėl šios priežasties didelis dėmesys disertacijoje skirtas nužudymo be jo pavojingumą didinančių ir mažinančių aplinkybių sąvokos sampratai, kurios išsamus atskleidimas nebūtų įmanomas neišstudijavus baudžiamųjų įstatymų, reglamentuojančių atsakomybę už šią nusikalstamą veiką, istorinės baudžiamosios atsakomybės už nužudymą raidos bei neaptarus atskirų nužudymo rūšių, už kurių padarymą numatyta atsakomybė baudžiamajame įstatyme.

Atskleidžiant nusikaltimų žmogaus gyvybei ir konkrečiai nužudymo sampratos turinį, didelis dėmesys yra kreipiamas į tokius probleminius aspektus kaip gyvybės sąvoka, žmogaus gyvenimo pradžios ir pabaigos momentų nustatymo problematika bei nusikaltimų žmogaus gyvybei sistema, įtvirtinta šiuo metu galiojančiame BK ir kai kurių užsienio valstybių baudžiamuosiuose įstatymuose.

Pasirinkto disertacinio tyrimo negalima būtų atlikti išsamiai neišanalizavus visų neteisėto tyčinio gyvybės atėmimo kitam žmogui (nužudymo) sudėties elementų, todėl darbe atskirai aptariami nagrinėjamo nusikaltimo objektas ir nukentėjusysis, objektyvioji pusė, subjektas ir subjektyvioji pusė, lyginamuoju aspektu apžvelgiami užsienio valstybių baudžiamojo teisinio reglamentavimo ypatumai, o taip pat pateikiami tam tikri specifiniai pavyzdžiai iš teismų praktikos.

Disertacinio darbo dalykas betarpiškai susijęs su pagrindine nužudymo sudėtimi (nužudymu be jo pavojingumą didinančių ar mažinančių aplinkybių, numatytu LR BK 129 str. 1 d.), todėl disertacijoje mėginama, visas pakankamai savo motyvacija besiskiriančias nusikalstamas veikas, ikiteisminio tyrimo institucijų ir teismų praktikoje kvalifikuojamas pagal minėtą BK straipsnį, sisteminti, skirstyti į rūšis. Kita vertus, nužudymo be jo pavojingumą didinančių ar mažinančių aplinkybių nusikaltimo sudėties identifikavimas negalimas neišsiaiškinus, kurie gi nužudymo atvejai yra laikomi sunkesniais arba lengvesniais nei pagrindinė sudėtis. Be to, atkreiptinas dėmesys į tai, kad nusikaltimą kvalifikuojantys ir privilegijuojantys požymiai skirtingų valstybių baudžiamojoje teisėje nėra vienodi, o tai apsprendžia ir skirtingą nužudymo be jo pavojingumą didinančių ar mažinančių aplinkybių sampratą. Tuo tikslu darbe yra išsamiai apžvelgiami ir šią nusikalstamą veiką kvalifikuojantys požymiai, atskleidžiamos šių požymių inkriminavimo kaltininkui sąlygos bei iškeltos su tuo susijusios teisės taikymo praktikoje pasitaikančios problemos, o taip pat siūlomi jų sprendimo būdai, argumentuojami pozityviais teismų praktikos pavyzdžiais bei baudžiamosios teisės doktrina. Tuo pačiu tikslu disertacijoje analizuojami ir nužudymą privilegijuojantys požymiai.

Be įstatymų, reglamentuojančių atsakomybę už nužudymą, analizės disertacinio darbo dalyką sudaro ir teismų praktikos nužudymų bylose problematika. Nužudymų, kaip labai sunkių nusikaltimų, bylas Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas (toliau ir – LR BPK) nagrinėti pirmąja instancija priskiria apygardos teismams (LR BPK 225 str. 1 d.). Atsižvelgiant į tai, 2002 metais pradėjus rengti daktaro disertaciją, buvo renkama ir analizuojama visų penkių Respublikoje veikiančių apygardų teismų (Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių, Panevėžio) praktika nužudymų bylose.³ Didžiausias dėmesys skirtas toms baudžiamosios byloms, kuriose teismo nagrinėjimo stadijoje kilo veikos perkvalifikavimo klausimai, spęstos nužudymo be jo pavojingumą didinančių ir mažinančių aplinkybių atribojimo nuo kvalifikuotų ir privilegijuotų sudėčių problemos. Teismų praktikos analizės tikslais parengta anketa, kuri išplatinta visiems apygardų teismų teisėjams prašant pateikti informaciją apie jų praktikoje pasitaikiusias nužudymų bylas, kuriose kilo sunkumų kvalifikuojant veiką, nustatant kaltininko veikoje vienus ar kitus nusikaltimo sudėties požymius. Apibendrinus anketos rezultatus, gauta vertinga informacija, kurios pagrindu padarytos išvados apie kaltinamojo, nukentėjusiojo socialines charakteristikas nužudymų bylose, dažniausiai pasitaikančius veikos padarymo būdus, motyvus, tikslus ir pan. Ne mažiau gilintasi ir į Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau ir – LAT) praktiką nagrinėjant nužudymų bylas kasacine tvarka, ypač dėmesys

---

³ Iš viso susipažinta su 400 apygardų teismų pirmąja instancija išnagrinėtų baudžiamųjų bylų, kuriose asmenys kaltinti padarę nužudymus, medžiaga.

telktas į atvejus, kai kasacine tvarka išnagrinėjus bylą pirmosios ar apeliacinės instancijos teismų nuosprendžiai nužudymų bylose keisti dėl neteisingo veikos kvalifikavimo, netinkamo baudmės paskyrimo ir pan.⁴

Delimituojant disertacinio tyrimo dalyką, būtina pažymėti, jog neteisėtas tyčinis gyvybės kitam žmogui atėmimas gali ne tik sudaryti nužudymo sudėtį, tačiau taip pat būti eilės kitų nusikalstamų veikų, patenkančių į nusikaltimų žmoniškumui (genocidas), karo nusikaltimų (tarptautinės teisės draudžiamas elgesys su žmonėmis, tarptautinės humanitarinės teisės saugomų asmenų žudymas), nusikaltimų valstybei (atentatas), visuomenės saugumui (pvz., teroro aktas) kategorijas, požymis. Pateiktoje disertacijoje nužudymas kaip kitų nusikalstamų veikų sudėties požymis nebus tiriamas, kadangi minėtos nusikaltimų sudėtys gali sudaryti savarankiško disertacinio tyrimo dalyką.

Tyrimo tikslas. Disertacijos tyrimo tikslas – atskleisti nužudymo be jo pavojingumą didinančių ar mažinančių aplinkybių, už kurį kyla baudžiamoji atsakomybė pagal LR BK 129 straipsnio 1 dalį, sampratą, išanalizuoti šios nusikalstamos veikos požymius, *iškelti nagrinėjamos nusikalstamos veikos teorines ir praktines kvalifikavimo problemas bei pateikti pasiūlymus šių problemų sprendimui.*

Tyrimo uždaviniai. Disertacinio tyrimo tikslų pasiekimui yra keliami šie uždaviniai:

- atskleisti nusikaltimų žmogaus gyvybei sampratą, esmę ir sistemą;
- atskleisti nužudymo sampratą Lietuvos ir užsienio valstybių baudžiamuosiuose įstatymuose;
- aptarti baudžiamosios atsakomybės už nužudymą istorinio vystymosi aspektus;
- atlikti išsamią nužudymo sudėties analizę. Šiam uždaviniui įgyvendinti atskirai nagrinėjamas nužudymo objektas, dalykas (nukentėjusysis), objektyvioji pusė, subjektas ir subjektyvioji pusė;
- atriboti nužudymą be jo pavojingumą didinančių ar mažinančių aplinkybių (pagrindinę nužudymo sudėtį) nuo gretimų nusikalstamų veikų sudėčių;
- išanalizuoti nužudymą kvalifikuojančius požymius, didinančius atsakomybę už šios nusikalstamos veikos padarymą;
- išanalizuoti nužudymą privilegijuojančius požymius, mažinančius atsakomybę už šios nusikalstamos veikos padarymą;

---

⁴ Atsižvelgiant į tai, kad tokiais atvejais tam tikrų teisinių problemų sprendimas yra atskleidžiamas kasacinės instancijos teismo procesiniuose dokumentuose, pateikiant pavyzdžius iš teismų praktikos yra nurodomas LAT, o ne pirmosios instancijos teismo bylos numeris.

- atlikti atsakomybės už nužudymą reglamentavimo lyginamąjį tyrimą su kitų užsienio valstybių baudžiamuosiuose įstatymuose numatytais panašiomis teisės normomis;
- aptarti bausmių už nužudymus skyrimo teismų praktikoje ypatumus.

Ginamieji disertacijos teiginiai:

1. Nužudymas visada yra tik tyčinis, neteisėtas gyvybės atėmimas kitam žmogui.

Neatsargus gyvybės atėmimas nelaikomas nužudymu siekiant pabrėžti mažesnę šios veikos pavojingumą. Be to, nuo BK 129 str. numatyto nusikaltimo ši veika skiriasi ir pagrindiniais savo sudėties požymiais (kaltės forma).

2. Vienu iš nužudymo sudėties, numatytos LR BK 129 str. 1 d., elementų – objektu turime laikyti žmogaus gyvybę, kuri traktuotina ne tik kaip natūralus, biologinis žmogaus egzistavimo procesas, bet ir kaip tam tikra dalis visuomenėje susiklostančių socialinių santykių.

3. Siūlytina laikytis šių pradinio žmogaus gyvenimo momento nustatymo kriterijų: pradinio žmogaus gyvenimo momentu derėtų laikyti visišką kūdikio atsiskyrimą nuo motinos iščių, (nepriklausomai nuo to, ar perkirpta virkštelė ir atsiskyrė placenta) ir kai yra pastebėtas kvėpavimas ar kiti gyvybės požymiai – širdies plakimas, virkštelės pulsavimas ar raumenų judėjimo buvimas. Tokiu būdu, jeigu naujagimio nužudymas yra padaromas autoriaus apibrėžtu pradinio gyvenimo momentu, veikoje yra nužudymo sudėtis. Jeigu kūdikis gimė be gyvybės požymių, tačiau motina ar kiti asmenys mano, kad jis gimė gyvas, tai veika, kuria siekiama atimti gyvybę, kvalifikuotina kaip pasikėsinimas nužudyti.

4. Žmogaus mirties momentu laikytinas visiškas ir negrįžtamas visų galvos smegenų (įskaitant ir kamieną) funkcijų nutrūkimas, kai jis negrįžtamai yra konstatuotas teisės aktų nustatyta tvarka. Tik visų smegenų negrįžtama žūtis sudaro pagrindą konstatuoti žmogaus mirtį.

5. Teismų praktikos skiriant bausmes už nužudymą analizė rodo, jog skiriant bausmes už nužudymus ne visada teisingai įvertinamas veikos pavojingumas, pasitaiko ir neteisingo BK normų, reguliuojančių bausmių skyrimą, interpretavimo. Netinkamas minėtų konkretaus nužudymo aplinkybių įvertinimas sudaro prielaidas neteisingos bausmės paskyrimui.

Tyrimo šaltiniai. Pagrindiniai tyrimo šaltiniai yra LR Konstitucija, LR BK ir kiti įstatymai bei teisės aktai, tarptautiniai ir Europos Sąjungos teisės aktai, Lietuvos ir užsienio valstybių baudžiamosios teisės ir kriminologijos literatūra. Darbe pasinaudota LR Konstitucinio Teismo nutarimais, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau – LAT) senato nutarimais, susijusiais su

analizuojama tema. Rašant darbą, naudotasi Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės, tarpukario, sovietinio laikotarpio teisės aktais ir specialiaja literatūra, užsienio valstybių baudžiamosios teisės doktrinos specialistų darbais bei teismų praktikos pavyzdžiais teoriniams teiginiams pagrįsti.

Tiriant darbo objektą bei siekiant minėtų tikslų daugiausia remtasi A. Abramavičiaus, G. Švedo, J. Prapiesčio, J. Nociaus, A. Pėstininko, K. Jovaišo, A. Klimkos, R. Drakšo, A. Drakšienės, V. Piesliako, R. Aliukonienės, A. Schönke, H. Schröder, R. Card, J.C. Smith, B. Hogan, J. Pradel, S. V. Borodino, M. D. Šargorodskio, V. N. Kudriavcevo, N. I. Zagorodnikovo, E. F. Pobegailo, V. F. Karaulovo, A. Mareko, K. Daškevič ir kitų mokslininkų darbais.

Tyrimo metodai. Įgyvendinant iškeltus disertacinio darbo uždavinius, naudotasi šiuo mokslinio tyrimo metodų kompleksu: istoriniu, loginiu – analitiniu, sisteminės analizės, lyginamuoju, lingvistiniu.

Istorinis metodas taikytas siekiant atskleisti, kaip nužudymas ir jį apibūdinantys požymiai suprantami skirtingose epochose, socialinėse ir valstybinėse formacijose, kaip nusikaltimų žmogaus gyvybei sistema ir nužudymo samprata kito bei evoliucionavo nacionalinėje Lietuvos teisėje.

Loginis – analitinis metodas naudotas aiškinantis teisės normų turinį, darant apibendrinimus ir išvadas. Daugelis disertacijos teiginių tikrinami pateikiant papildomus pagrindžiamuosius teiginius.

Sisteminės analizės metodas taikytas nagrinėjant problemas, kurių neįmanoma išspręsti neatsižvelgus į sisteminius baudžiamojo įstatymo ryšius.

Pasitelkus į pagalbą lyginamąjį metodą, atskleista nužudymo sampratos įvairovė, nusikaltimų gyvybei sistemos ypatumai, egzistuojantys skirtingų užsienio valstybių baudžiamuosiuose įstatymuose. Šis metodas naudojamas ir nagrinėjamų dalykų palyginimui Lietuvos ir užsienio baudžiamosios teisės doktrinoje.

Lingvistiniu metodu remtasi lyginant nužudymo be jo pavojingumą didinančių ar mažinančių aplinkybių sudėties požymius su gretutinių nusikalstamų veikų sudėties požymiais, o taip pat analizuojant BK konkrečiame straipsnyje vartojamų analogiškų sąvokų reikšmę kituose įstatymuose.

Mokslo darbo naujumas. Lietuvoje įgyvendinus baudžiamosios teisės reformą ir 2003 m. gegužės 1 d. įsigaliojus naujam LR BK buvo galutinai įtvirtinta nauja nužudymo samprata, besiskirianti nuo buvusios iki tol galiojusiųose baudžiamuosiuose įstatymuose. Disertacijoje pirmą kartą po naujojo LR BK įsigaliojimo visapusiškai ir kompleksiškai nagrinėjama nužudymo be jo pavojingumą didinančių ar mažinančių aplinkybių sudėtis.

Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinoje šioje disertacijoje analizuojamo nužudymo be jo pavojingumą didinančių ar mažinančių aplinkybių reglamentavimo klausimai iki šiol buvo nagrinėti

gana apibendrintai, kaip pavyzdžiui, Teisės instituto mokslininko dr. Karolio Jovaišos, arba labiau orientuojantis į didaktinius tikslus, kaip tai daroma Vilniaus universiteto Teisės fakulteto lektoriaus Juozo Nocio darbe „Nusikaltimai žmogui“.

Nusikaltimus žmogaus gyvybei, o taip pat ir nužudymą be jo pavojingumą didinančių ar mažinančių aplinkybių pakankamai išsamiai analizavo nemažai kitų valstybių baudžiamosios teisės atstovų: Amerikoje- J. Klotter, P.H.Robinson; Anglijoje- R.Card, W.Cairns, Mc.Keon, J.C. Smith, B.Hogan, Prancūzijoje- W.Jeondidier. R.Merle, A.Vitu, J.Pradel, Vokietijoje – A.Schonke, H. Schroder, J. Wessels; Rusijoje – N. I. Zagorodnikovas, M. D. Šargorodskis, S. V. Borodinas, E. F. Pobegailo, V. I. Tkačenko, V. F. Karaulovas, Lenkijoje – K. Daškevič, A. Marek ir kt. Be to, nužudymo be jo pavojingumą didinančių ar mažinančių aplinkybių sudėties požymiai buvo nagrinėjami Lietuvos ir užsienio valstybių baudžiamosios teisės specialiosios dalies vadovėliuose, oficialiuose baudžiamųjų įstatymų komentaruose. Kita vertus, pripažįstant užsienio valstybių autorių indėlį nagrinėjant atsakomybės už nužudymą be jo pavojingumą didinančių ar mažinančių aplinkybių klausimus, reikia įvertinti ir tai, jog kiekvienos valstybės baudžiamieji įstatymai be bendrųjų baudžiamosios teisės tikslų, principų bei tendencijų taip pat atspindi ir nacionalinius teisės sistemos ypatumus, nacionalinės teisės doktrinos požiūrius. Mūsų nuomone, yra būtina į nužudymo be jo pavojingumą didinančių ar mažinančių aplinkybių sudėtį, šios veikos kvalifikavimo problematiką, baudžiamosios atsakomybės už minėtą veiką ypatumus pažvelgti per Lietuvos baudžiamųjų įstatymų ir teismų praktikos prizmę, kartu remiantis ir lyginant su užsienio valstybių patirtimi. Tai yra tikslinga, juolab, ir dėl tos priežasties, kad didžioji dalis lietuviškos mokslinės literatūros analizuojama tema parengta dar prieš įsigaliojant naujajam LR BK.

Nužudymo be jo pavojingumą didinančių ar mažinančių aplinkybių, kaip ir kitų nužudymų rūšių kvalifikavimo ypatumai, yra aptarti LAT senato nutarimuose, tačiau mokslinių darbų, skirtų būtent pagrindinės nužudymo sudėties požymių analizei, yra labai nedaug.

Bet kuri teisės reforma, o ypač įgyvendinama tokioje santykinai stabilioje ir nedaug kintančioje teisės šakoje, kokia yra baudžiamoji teisė, sąlygoja tam tikrus sunkumus, susijusius su naujų įstatymų taikymu bei nusikalstamų veikų pagal juos kvalifikavimu. Susiformuoti atitinkamai vieningai teismų bei ikiteisminio tyrimo institucijų praktikai reikia laiko, todėl, visų pirma, naujų teisės normų aktų aiškinimas atliekamas bei jų taikymo rekomendacijos formuluojamos teisės doktrinoje. Šio mokslo tiriamojo darbo paskirtį ir sudaro vieno iš sunkiausių bei pavojingiausių nusikaltimų, nužudymo be jo pavojingumą didinančių ar mažinančių aplinkybių analizė naujajame LR BK.

Praktinė darbo reikšmė. Praktinę disertacijos reikšmę sudaro tai, jog šis tyrimas kaip metodinė priemonė gali būti naudojamas savo veikloje taikančių baudžiamosios teisės normas subjektų: ikiteisminio tyrimo pareigūnų, prokurorų, teisėjų, taip pat kitų teisininkų praktikų. Manytina, jog tai palengvintų veikų, kuriomis kėsinamasi į žmogaus gyvybę, kvalifikavimo procesą, padarytų paprastesnį gretimų nusikaltimų žmogaus gyvybei sudėčių atribojimą, įgalintų išvengti klaidų, kurios dažniausiai pasitaiko sprendžiant nužudymų kvalifikavimo klausimus. Atsižvelgiant į atsakomybės už nužudymą reglamentavimo užsienio valstybių baudžiamuosiuose įstatymuose ypatumus ir progresyvias tendencijas, autoriaus prietas išvadas ir pateiktus siūlymus, nacionalinis įstatymų leidėjas galėtų tobulinti teisėkūros procesą, koreguoti teisės normas, numatančias baudžiamąją atsakomybę už nužudymą be jo pavojingumą didinančių ar mažinančių aplinkybių. Dalis disertacijos medžiagos, susijusi su nužudymo sudėties elementų analize bei atskirų nužudymo rūšių atribojimu, gali būti traktuojama kaip galiojančio LR BK XVII skyriaus straipsnių komentaras. Be to, disertacinis darbas taip pat galėtų būti naudojamas dėstant Baudžiamojo teisės specialiosios dalies kursą universitetų ir aukštųjų mokyklų studentams, taip pat lyginamosios teisėtyros studijoms baudžiamosios materialinės teisės srityje.

Tyrimo rezultatų aprobavimas. Disertacijos autorius parengė tris straipsnius, publikuotus Lietuvos periodiniame mokslo leidinyje „Teisė“, kuriuose pristatė reikšmingiausias disertacinio tyrimo aspektus bei pagrindines išvadas.

Darbo struktūra. Darbo struktūra yra nulemta tyrimo tikslų. Disertaciją sudaro įvadas, keturios dėstomosios – tiriamosios dalys, kurios susideda iš tarpusavyje susijusių ir vienas kitą papildančių septyniolikos skyrių, atlikto tyrimo išdavoje suformuluotų išvadų ir pasiūlymų. Darbo pabaigoje pateiktas naudotų tyrimo šaltinių ir autoriaus publikuotų straipsnių disertacijos tema sąrašas.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

1. Nužudymas visada yra tik neteisėta, tyčinė veika. Neatsargus gyvybės atėmimas nelaikomas nužudymu siekiant pabrėžti mažesnę tokios veikos pavojingumą ir tokia pozicija pagrįsta. Be to, nuo BK 129 str. numatyto nusikaltimo ši veika skiriasi pagrindiniais sudėties požymiais (kaltės forma). Tokia koncepcija nekritikuotina, tik tenka pastebėti, kad teismų nuosprendžiuose dar kartais vartojamas perteklinis terminas „tyčinis nužudymas“.

2. Sprendžiant nužudymo objekto klausimą, racionaliausia ir išsamiausia reikėtų laikyti nuomonę, kuri žmogaus gyvybę traktuoja kompleksiskai, t. y. ne tik kaip teisės normomis saugomą subjektinę teisę, tačiau taip pat ir kaip savarankišką biologinę, dvasinę bei socialinę vertybę.

Nužudymo dalykas yra žmogus, todėl paprastai šiuo atveju vartojama ne dalyko, o nukentėjusiojo sąvoka. Žudomas žmogus turi būti gyvas, fiziologiškai funkcionuojantis, jau gimęs ir dar nemiręs.

3. Žmogaus gyvybės pradžios momentas kelia daug diskusijų, tačiau siejamas su tam tikrais gyvybingumo kriterijais ir nepriklauso nuo to, ar vaisius apsigimęs. Teisinėje literatūroje kol kas yra išskiriamos trys pagrindinės žmogaus gyvybės pradžios teorijos, t. y. gyvybę asmuo turi nuo vaisiaus pradėjimo momento, nuo tam tikro vaisiaus vystymosi momento arba nuo gimimo momento. Kiekviena iš šių teorijų turi savo privalumų ir trūkumų, jos yra viena kitą papildančios, tačiau vienos, kuri būtų universali ir tinkama nustatant gyvybės pradžios momentą, nėra.

4. Siūlytina pradiniu žmogaus gyvenimo momentu laikyti visišką kūdikio atsiskyrimą nuo motinos iščių, nepriklausomai nuo to, ar perkirpta virkštelė ir atsiskyrė placenta, ir kai yra pastebėtas kvėpavimas ar kiti gyvybės požymiai – širdies plakimas, virkštelės pulsavimas ar raumenų judėjimas. Tokiu būdu, jeigu naujagimio nužudymas yra padaromas autoriaus apibrėžtu pradiniu gyvenimo momentu, veikoje yra nužudymo sudėtis. Jeigu kūdikis gimė be gyvybės požymių, tačiau motina ar kiti asmenys mano, kad jis gimė gyvas, tai veika, kuria siekiama atimti gyvybę, kvalifikuotina kaip pasikėsinimas nužudyti.

5. Žmogaus mirties momentu derėtų laikyti visišką ir negrįžtamą visų galvos smegenų (įskaitant ir kamieną) funkcijų nutrūkimą, kai šio nutrūkimo negrįžtamumas yra konstatuotas teisės aktų nustatyta tvarka. Pabrėžtina, kad tik visų smegenų negrįžtama žūtis sudaro pagrindą konstatuoti žmogaus mirtį.

6. Nužudymo sampratos kontekste aptariant santykį tarp pagrindinės (be pavojingumą didinančių ir mažinančių aplinkybių) ir kvalifikuotos tyčinio nužudymo sudėties, reikia pažymėti,

jog esama ir tokių valstybių, kurių baudžiamieji įstatymai minėtų veikų kvalifikavimą palieka baudžiamąją bylą nagrinėjančio teismo diskrecijai, o baudžiamajame įstatyme nėra jokių gairių, pagal kurias būtų galima atriboti šias dvi nusikaltimų sudėtis.

7. Baudžiamosios teisės teorijoje nužudymas be jo pavojingumą didinančių ar mažinančių aplinkybių dažnai vadinamas nužudymu be sunkinančių ar lengvinančių aplinkybių. Autoriaus nuomone, toks apibūdinimas nėra visiškai teisingas. Tiksliau būtų jį vadinti nužudymu be jo pavojingumą didinančių ar mažinančių aplinkybių arba nužudymu be kaltininko baudžiamąją atsakomybę kvalifikuojančių ir privilegijuojančių požymių.

8. Privilegijuotas nužudymas – tai nužudymo rūšis, kurios sudėtis yra formuluojama įtraukiant į pagrindinę sudėtį papildomus požymius, mažinančius veikos pavojingumą. Pažymėtina, kad kai kurių šalių baudžiamieji kodeksai (pvz., Prancūzijos BK) tokių nužudymų rūšių nenumato.

Kvalifikuotas nužudymas - tai nužudymo rūšis, kurios sudėtis yra transformuojama įtraukiant į pagrindinę sudėtį papildomus požymius, didinančius nusikalstamos veikos pavojingumą. Kai kuriose valstybėse skirtumas tarp nužudymą be jo pavojingumą didinančių ar mažinančių aplinkybių ir kvalifikuoto nužudymo yra toks ryškus, jog, pabrėžiant pastarojo pavojingumą, jam apibrėžti vartojamas kitas terminas.

9. Nužudymas iš pavydo, keršto ar kitokių paskatų, kilusių dėl kaltininko ir nukentėjusiojo asmeninių santykių, kvalifikuojamas pagal BK 129 str. 1 d. Apie šią nužudymo be jo pavojingumą didinančių ir mažinančių aplinkybių rūšį kalbėti galima tik tuomet, kai nėra nusikaltimo, numatyto LR BK 129 str. 2 d. 10 p., požymių, t. y., kai kaltininkas kerštauja dėl nukentėjusiojo asmens tarnybos ar piliečio pareigų vykdymo, jo priimtų sprendimų ne kaltininko naudai ir pan.

10. Kvalifikuojant nužudymą pagal BK 129 str. 2 d. 2 p. (bejėgiškos būklės asmens nužudymas) svarbus pats faktas, kad nukentėjusysis buvo bejėgiškoje būklėje ir kad kaltininkas tuo pasinaudojo jį nužudydamas. Tuo tarpu priežastys, nulėmusios nukentėjusiojo bejėgišką būklę, kvalifikavimui reikšmės neturi. Į jas gali būti atsižvelgiama tik individualizuojant bausmę.

11. Kai kaltininkas ne vienu metu nužudo kelis asmenis ir neįrodoma vieninga tyčia, kiekvienas nužudymas kvalifikuojamas atskirai pagal LR BK 129 str. 1 d. Tokiu atveju galima svarstyti problemą, ar nereiktų šio nužudymą kvalifikuojančio požymio interpretuoti plačiau, o būtent kvalifikuoti veiką kaip kvalifikuotą nužudymą taip pat ir tais atvejais, kai vieningo nusikalstamo sumanymo nėra, nes praktikoje kyla problemų, kai nužudomi keli žmonės, tačiau, nesant vieningo sumanymo ir kitų nužudymą kvalifikuojančių požymių, kaltininko veika

kvalifikuojama kaip nužudymas be jo pavojingumą didinančių ar mažinančių aplinkybių pagal LR BK 129 str. 1 d.

12. Nužudymas dėl savanaudiškų paskatų gali būti padarytas tiek tiesiogine, tiek netiesiogine tyčia. Būtinasis subjektyviosios pusės požymis aptariamo nusikaltimo atveju yra savanaudiškos paskatos, kurios turi būti susiformavusios iki nužudymo pradžios arba gali kilti kėsinimosi į kito žmogaus gyvybę metu. Jei sumanymas kaltininkui kilo ir buvo realizuotas po to, kai nukentėjęs buvo nužudytas, veika turi būti kvalifikuojama pagal BK 129 str. 1 d. (jei nebuvo kitų kvalifikuojančių požymių) ir pagal atitinkamus BK straipsnius, reglamentuojančius baudžiamąją atsakomybę už nusikaltimus nuosavybei (pvz. vagystę, plėšimą ir pan.).

13. Praktikoje kvalifikuojant nužudymus, padarytus neveikimu, labai aktualus kaltės nustatymo klausimas. Nužudymas yra tyčinis nusikaltimas, todėl norint patraukti baudžiamojon atsakomybėn už šį nusikaltimą, būtina nustatyti, kad neveikdamas (neatlikdamas savo pareigos) kaltininkas supranta, kad dėl tokio neveikimo nukentėjęs mirs ir tokių padarinių siekia (tiesioginė tyčia) arba nors ir nesiekia, bet sąmoningai leidžia jiems kilti (netiesioginė tyčia).

14. Padariniai - žmogaus mirtis yra būtinasis nužudymo požymis. Tokiu būdu tik žmogaus mirties sukėlimas reiškia, jog nužudymas yra baigtas.

15. Nukentėjusiojo mirtis turi būti dėsningas, o ne atsitiktinis kaltininko veikos padarinys. Sprendžiant priežastinio ryšio buvimo ar nebuvimo klausimą, turi būti nustatyta, kad tik kaltininko padaryta veika sukėlė ir sąlygojo padarinių atsiradimą. Paprastai ši aplinkybė nustatoma remiantis teismo medicinos specialisto ar eksperto išvadomis dėl nukentėjusiojo mirties priežasties.

16. Teismų praktika formuojama taip, kad jei smurtą prieš nukentėjusį naudojo keli asmenys ir šis mirė nuo padarytų sužalojimų visumos, tai pagal BK 129 str.1 d. atsako visi sužalojimus padarę asmenys. Jei tokiu atveju nukentėjusiojo mirtį sukėlė vienas ar keli padaryti sužalojimai ir nustatyta, kad ne visi asmenys smurtą naudojo turėdami tyčią nužudyti, tai už nužudymą atsako tik tie asmenys, kurių padaryti kūno sužalojimai buvo nukentėjusiojo mirties priežastis. Jei nukentėjusiojo mirtį sukėlė nors ir vienas padarytas sužalojimas, bet nustatyta, kad smurtą naudojo keli asmenys, o smurto pobūdis ir intensyvumas liudija apie tyčią nužudyti arba apie neapibrėžtą tyčią, kuri apima ir gyvybės atėmimą, tai už nužudymą atsako ne tik tie asmenys, kurių padaryti sužalojimai buvo nukentėjusiojo mirties priežastimi, bet ir kiti asmenys, tiesiogiai dalyvavę gyvybės atėmimo procese.

17. Autoriaus manymu, šiuolaikinis paauglio intelektinis vystymasis, emocinė ir socialinė branda leidžia jam pakankamai anksti suvokti ypatingą nužudymo, o taip pat ir kai kurių nusikaltimų žmogaus sveikatai (sunkaus sveikatos sutrikdymo) smerktinumą bei žalingumą, todėl būtų tikslinga

svarstyti klausimą, ar baudžiamoji atsakomybė už nužudymus ir sunkius sveikatos sutrikdymus neturėtų iškilti jaunesniam negu 14 metų amžiaus asmeniui. Siūlytina svarstyti klausimą, kad už nusikalstamų veikų, numatytų BK 129 ir 135 str. 2 d. 3, 6, 7 ir 9 punktuose, padarymą būtų nustatyta 12 metų amžiaus riba.

18. Kvalifikuojant tyčinio nužudymo atvejus, ypač svarbu nustatyti kaltininko tyčios turinį ir kryptį. Tais atvejais, kai tiriant baudžiamąją bylą nustatoma, kad kaltininko tyčia yra tiesioginė, apibrėžta ir nukreipta į gyvybės kitam žmogui atėmimą, bet faktiškai atsirado lengvesnė žala, t. y. buvo sutrikdyta nukentėjusiojo sveikata, kaltininko veika turi būti kvalifikuojama kaip pasikėsinimas nužudyti, kadangi būtent į šiuos padarinius buvo nukreipta kaltininko tyčia. Kai yra tiesioginė neapibrėžta tyčia, veika kvalifikuojama pagal atsiradusius padarinius – kaip nužudymas ar sveikatos sutrikdymas.

19. Teismų praktikos skiriant bausmes už nužudymą analizė rodo, jog ne visada teisingai įvertinamas veikos pavojingumas, kaltininko asmenybė, sureikšminamas nepilnametystės faktas, kartais neteisingai interpretuojamos BK normos reguliuojančios bausmės skyrimą. Taigi, netinkamas minėtų aplinkybių įvertinimas sudaro prielaidas neteisingam bausmės paskyrimui už konkretų nužudymą.

AUTORIAUS DISERTACIJOS TEMA PASKELBTŲ MOKSLINIŲ STRAIPSNIŲ SĄRAŠAS

1. *Milinis A. Nužudymo kvalifikavimo problemos teismų praktikos pavyzdžiu // Teisė. 2003. Nr. 48;*
2. *Milinis A. Nužudymo samprata Europos Sąjungos valstybių narių baudžiamojoje teisėje // Teisė. 2006. Nr. 59;*
3. *Aliukonienė R., Milinis A. Kitų žmonių gyvybei pavojingas būdas kaip nužudymo, sunkaus ir nesunkaus sveikatos sutrikdymo kvalifikuojamasis požymis // Teisė. 2006. Nr. 59.*

APIE AUTORIŲ

Albertas Milinis gimė 1957 m. spalio 8 d. Panevėžio rajone.

Išsilavinimas :

1975 m. baigė Ramygalos vidurinę mokyklą, Panevėžio rajone.

1975 -1980 m. studijos Vilniaus universiteto Teisės fakultete. Įgyta teisininko kvalifikacija.

2002-2009 m. neakivaizdinės doktorantūros studijos Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Baudžiamosios teisės katedroje.

Mokslinės stažuotės :

2003 - 2005 m. Maskvos Lomonosovo vardo universiteto, Teisės fakultetas.

2006 - 2009 m. Sankt-Peterburgo valstybinis universitetas, Teisės fakultetas .

Profesinė veikla:

1980-1983 m. Teisingumo ministerijos Teisės propagandos ir teisinio piliečių auklėjimo skyriaus vyresnysis konsultantas.

1983-1995 m. Kauno rajono apylinkės teismo teisėjas, o nuo 1987 metų ir šio teismo pirmininkas.

1995 m. iki dabar – Kauno apygardos teismo teisėjas, šio teismo pirmininkas.

Kita veikla:

Lietuvos Teisėjų tarybos narys

Lietuvos Teisėjų Asociacijos narys, o nuo 2000 metų – pirmininko pavaduotojas